

EBİLGE

EĞİTİMDE BİLİMSEL GELİŞİM DERGİSİ

Öğretmenlerin Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Okul Yöneticilerinin Rollerine Yönelik Algıları

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Gizem DAK¹, Halil DAK²

1. Doktora Öğrencisi, Marmara Üniversitesi, gizemdak@gmail.com. ORCID: 0000-0002-9505-3724

2. Bilim Uzmanı, Millî Eğitim Bakanlığı, halildak@gmail.com. ORCID: 0000-0001-5596-4868

Gönderilme Tarihi: 30.09.2024 Kabul Tarihi: 10.12.2024 Yayımlanma Tarihi: 31.01.2025

Atıf: Dak, G., & Dak, H. (2025). Öğretmenlerin mesleki ve teknik Anadolu lisesi okul yöneticilerinin rollerine yönelik algıları. *eBilge*, 1(1), 18-30.

DOI: doi.org/10.5281/zenodo.14651767

Öz

Bu araştırma, mesleki ve teknik Anadolu lisesi okul yöneticilerinin rollerine yönelik öğretmen algılarını incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim (fenomenoloji) deseniyle yürütülmüştür. Araştırma verileri, yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla 20 öğretmenle yapılan görüşmelerden elde edilmiştir. Elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, mesleki ve teknik Anadolu lisesi müdürlerinin rolleri altı ana başlıkta toplanmıştır: öğretim liderliği, toplumsal liderlik, vizyoner liderlik, etik liderlik, ekonomist liderlik ve eğitimsel liderlik. Öğretmenler, müdürlerin özellikle akademik başarıyı artırma, toplumla iş birliği yapma, vizyon oluşturma, adil davranma ve ekonomik kaynakları etkin yönetme gibi rolleri yerine getirmesi gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca, müdürlerin teknolojik gelişmelere açık olması, mesleki bilgiye hakimiyeti ve öğrenci kariyer rehberliği konularında liderlik yapması gerektiği ifade edilmiştir. Araştırma, mesleki ve teknik Anadolu lisesi müdürlerinin etkili liderlik rolleri sergilemesinin, öğrencilerin akademik ve mesleki başarılarını artırmada kritik bir öneme sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda, okul yöneticilerinin liderlik becerilerinin geliştirilmesine yönelik hizmet içi eğitim programları ve mesleki gelişim fırsatlarının artırılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Mesleki ve teknik eğitim, Okul yöneticisi rolleri, Eğitim liderliği.

Teachers' Perceptions of the Roles of Vocational and Technical Anatolian High School Principals

Abstract

This study aims to examine teachers' perceptions of the roles of Vocational and Technical Anatolian High School principals. The study was conducted with phenomenology design, one of the qualitative research methods. The research data were obtained from interviews with 20 teachers through a semi-structured interview form. The data obtained were analyzed by descriptive analysis method. According to the research findings, the roles of Vocational and Technical Anatolian High School principals were categorized under six main headings: instructional leadership, social leadership, visionary leadership, ethical leadership, economist leadership and educational leadership. Teachers emphasized that principals should fulfill roles such as increasing academic achievement, cooperating with the community, creating a vision, acting fairly and managing economic resources effectively. In addition, principals should be open to technological developments, have a good command of professional knowledge and provide career guidance to students. The study reveals that the effective leadership roles of Vocational and Technical Anatolian High School principals have a critical importance in increasing the academic and professional success of students. Accordingly, it is recommended that in-service training programs and professional development opportunities should be increased to improve the leadership skills of school administrators.

Keywords: Vocational and technical education, School administrator roles, Educational leadership.

Giriş

Eğitim, sosyal bir sistemdir. Bu bağlamda eğitim sistemi toplum ve toplumsal sistemler ile etkileşim içerisinde olup birbirini etkileyecek ilişki içerisinde. Eğitim sisteminin sosyal sistemleri ve toplumu etkilediğini bilinmektedir. Bu çerçevede okul, eğitim sisteminin stratejik bir alt sistemdir. Bu kapsamda bir okulun yönetiminde iç ve dış olmak üzere iki öge rol oynamaktadır. Okulu oluşturan ve okulun yapısında bulunan ögeler iç ögelerdir. İç ögeler arasında yönetici, öğretmen, öğrenci, memur ve diğer personel yer alır. Okulun yapısında yer almayan ögeler ise dış ögelerdir. Bunlara anne, baba, çevredeki baskı grupları, yönetim yapısı örnek verilebilir (Bursalıoğlu, 2015).

Okul yöneticileri, okulun hedeflerine ulaşmak için, okulda bulunan tüm insan ve maddi kaynakları en etkin şekilde kullanmayı hedefler (Taymaz, 2011). Bu çerçevede okul yöneticileri, eğitim kurumlarının başarıya ulaşmasında büyük rol oynar. Açıklan (2016), okul yöneticiliğinin bir meslek olarak kabul edilmemesi, okul yöneticilerinin hizmet öncesi hazırlıksız olmaları, görevdeyken gelişim göstermeleri ve bilimsel yöntemlere dayalı modellerle desteklenmeden yetkilerin okul yöneticilerine verilmesinin, yerinden yönetim anlayışının başarısız bir başlangıç yapmasına ve olumsuz örnekler yaratmasına yol açabileceğini belirtmektedir. Bu nedenle okul yöneticilerinin yönetim alanında eğitim almaları ve okul yöneticiliğinin meslek olarak tanımlanması gerektiği vurgulanmaktadır.

Okul yöneticileri 05.02.2021 tarih ve 31386 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Eğitim Kurumlarına Yönetici Seçme ve Görevlendirme Yönetmeliği’ne göre görevlendirilmektedir. Buna göre, görevlendirilecek yöneticide genel ve özel şartlar bulunmaktadır. Bu şartları yerine getiren müdür adayları eğitim kurumu yöneticiliği için başvuru yapabilir. İlk defa müdür olarak görev yapacak aday yapılacak olan merkezi yazılı sınava katılır. Yazılı sınavda başarılı olan aday için Yönetmelikte yer alan Değerlendirme Formu (Ek-1) bulunmaktadır. Bu form adayın aldığı eğitimler, hizmet süresi, ödüller, değerlendirme ölçütleri yer almaktadır. Bu değerlendirme formuna göre aday İl Değerlendirme Komisyonu tarafından puanlanır. Sözlü sınav komisyonu tarafından okul müdürü adayları Yönetmelikte yer alan Sözlü Sınav Formunda yer alan yeterliliklere yönelik mülakata katılır. Özetlemek gerekirse, yöneticilik görevine ilk kez atanma işlemleri, Yönetmelik Ek-1’de yer alan Değerlendirme Formu üzerinden yapılan değerlendirme, Ek-3’te bulunan Sözlü Sınav Formu üzerinden gerçekleştirilen sözlü sınav ve yazılı sınav sonuçlarına dayalı olarak gerçekleştirilir. Müdürlüğe yeniden görevlendirilecek adaylar için ise Yönetmelikte Değerlendirme Formu (Ek-2) bulunmaktadır. Bu form adayın aldığı eğitimler, hizmet süresi, ödüller, değerlendirme ölçütleri yer almaktadır. Bu değerlendirme formuna göre aday İl Değerlendirme Komisyonu tarafından puanlanır. En yalın haliyle yöneticiliğe yeniden görevlendirme işlemleri, Yönetmelik Ek-2’de yer alan Yönetici Değerlendirme Formu üzerinden yapılan değerlendirme sonucunda elde edilen puanlar esas alınarak, puan üstünlüğüne göre gerçekleştirilir.

Mesleki ve teknik Anadolu liseleri, öğrencilerin akademik ve mesleki beceriler kazanarak iş gücüne katılmalarını sağlamak amacıyla önemlidir. Türk Eğitim Sisteminde meslek liselerinin rolü giderek artmaktadır. Bu okullar, öğrencilerin kariyer hedeflerine yönelik pratik bilgi ve beceriler geliştirmelerine yardımcı olmaktadır. Nitekim meslek liseleri, genellikle belirli bir meslek dalında uzmanlaşmış eğitim veren okullardır. Mesleki ve teknik Anadolu liselerinin amacı, öğrencileri sadece akademik olarak değil, aynı zamanda iş gücü piyasasında başarılı olabilmeleri için hazırlamaktır (Hughes, 2011). Bu okulların yönetimi, öğrencilerin eğitim kalitesini doğrudan etkileyebilmektedir. Mesleki ve teknik Anadolu liselerinin okul müdürleri, idari sorumluluklarının yanı sıra okulun eğitim ve öğretim kalitesini, öğrenci başarısını artırmak, okul iklimini şekillendirmede ve okul kültürünü geliştirmede kritik bir rol oynar.

Mesleki ve teknik Anadolu lisesi işleyişi 07.09.2013 tarih ve 28758 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği’ne göre yürütülmektedir. Yönetmeliğin 78. maddesi meslek lisesi okul yöneticilerinin görev, yetki ve sorumlulukları hakkında bilgi vermektedir. İlgili düzenlemeye göre, okul müdürü, Türk millî eğitiminin genel hedefleri ve ilkeleri doğrultusunda, Anayasa, kanunlar, tüzükler, yönetmelikler ve diğer ilgili mevzuat çerçevesinde okulun amaçlarına ulaşmak için tüm kaynakların etkin ve verimli bir şekilde kullanılmasından, ekip çalışmasıyla yönetiminden ve temsilinden birincil sorumlu eğitim lideridir. Müdür, okulunu, içindeki kurul, komite ve ekiplerle iş birliği yaparak yönetir. Ayrıca, görevinde sevgi, saygı ve güveni esas alarak uyumlu ve örnek bir tutum sergiler ve mevzuatla kendisine verilen yetkileri kullanır.

Bir kurumda roller, yöneticinin görevine ilişkin beklenen özel davranışları tanımlar. Örgüt içinde çalışanların rollerinin ilişkisi, yaptıkları işler doğrultusunda yetki ve sorumluluklarını da belirler. Bir yöneticinin rolü, altında çalışan tüm personelin yönetimle ilgili rollerini kapsar (Newman, 1968). Bu tür okullarda görev yapan okul müdürlerinin de pek çok rolleri vardır. Bu rolleri yerine getirirken okul yönetiminde liderlik göstermeli, eğitim politikalarının uygulanmasında iş birliği ve koordinasyon içerisinde olmalı, öğretmenlerin mesleki gelişimlerini desteklemeli, eğitim sanayi iş birlikleri kurmalı, en nihayetinde öğrencinin başarısını artırmalıdır. Bu araştırmada, öğretmenlerin mesleki ve teknik Anadolu lisesi Okul Yöneticilerinin rollerine yönelik algılarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Alan yazında mesleki ve teknik Anadolu liselerinin yöneticilerine yönelik araştırmaların sınırlı sayıda olduğu tespit edilmiştir. Bu ihtiyaçtan hareketle yapılan araştırmanın alana katkı sağlaması beklenmektedir.

Okul Yöneticisi Roller

Okul yöneticileri, eğitim ve öğretim süreçlerinin etkili ve verimli bir şekilde işlenebilmesi için önemli bir rol oynamaktadır. Eğitim sistemi içinde okul yöneticilerinin liderlik, öğretimsel liderlik, örgütsel bağlılık oluşturmak ve öğrencilerin gelişimini desteklemek gibi pek çok işlevi bulunmaktadır (Balyer, 2012). Bu bölümde okul yöneticisinin rollerine yer verilmiştir.

Teknolojik Liderlik: Eğitim yöneticileri, eğitim kurumlarında teknoloji entegrasyonunu sağlamak amacıyla, mükemmeliyet ve dönüşüm odaklı ortak bir vizyonun oluşturulmasına ve uygulanmasına ilham verir ve liderlik eder (Görgülü vd., 2013). Ayrıca, teknolojinin okulda etkin bir şekilde kullanılması için çalışmalar yaparak, organizasyonu bu alanda etkiler ve yönlendirir.

Kültürel Liderlik: Okulun misyonunu etkin bir şekilde yerine getirebilmesi için okul yöneticisinin tercih ettiği bir liderlik tarzıdır (Sergiovanni & Starratt, 1988). Okul yöneticisinin üç farklı kültürel liderlik rolü bulunur: yorumlayıcı, sunucu ve resmi. İlk rol, okulun görevlerini, değerlerini ve normlarını yorumlamayı içerir. İkinci rol, davranışları modelleme, bu davranışların ayrıntılarını belirleme ve grup önünde etkili bir sunum yapma üzerine odaklanır. Üçüncü ve son rol ise geleneksel törenler ve kamusal etkinliklerin düzenlenmesidir.

Mentor Olarak Liderlik: Mentor, liderlik kapasitesine sahip, bu yeteneklerini başkalarına aktarmaya istekli, vizyon sahibi ve enerjik bir kişidir. Günümüzde mentorluk sisteminin amacı, bireylerin potansiyellerini geliştirmek, kurum kültürünü paylaşmak, akademik veya kariyer hedeflerine ulaşmalarına yardımcı olmak ve böylece güçlü bir insan kaynağı oluşturmaktır (Balyer, 2012). Okul müdürleri için mentorluk, büyük bir öneme sahiptir. Müdürler, öğrenci ve öğretmenlerin ihtiyaçlarını anlayarak onlara rehberlik yapan kişilerdir.

Güvenlik Uzmanı Olarak Müdür Rolü: Okulda etkili bir öğretim ortamının sağlanabilmesi için, öğrencilerin, öğretmenlerin ve okul personelinin sınıf, koridor, bahçe, spor salonu, atölye gibi alanlarda güvende hissetmeleri önemlidir. Bu doğrultuda okul müdürleri, okulun ve öğrencilerin karşılaşabileceği potansiyel tehlikelere karşı korunmasını sağlamalı ve güvenli bir ortam yaratmalıdır (Balyer, 2012).

Denetmen Liderlik: Müdür, okulun amaçlarına ulaşmasını sağlamakla görevli kişidir. Okulun hedeflerini gerçekleştirmek amacıyla hem öğretim programını hem de öğretmenleri denetleme görevini üstlenir. Denetim sürecinde etkili iletişim ve adil davranışları ile öğretmenlerin davranışlarını olumlu yönde etkileyebilir (Demirbaş & Kazak, 2021).

Disiplin Figürü Liderlik: Müdür, okullarda öğretimsel amaçlara ulaşmayı engelleyen olumsuz disiplin problemlerini engelleyen uzmanlardır. Bu süreçte disiplini geleneksel cezaya dayalı olarak gerçekleştirmekten ziyade olumlu disiplin geliştirme yöntemlerini kullanır. Bu bağlamda müdürün gerçekleştirdiği tutum, davranış, eylem ve söylemleriyle okul personeline örnek olmaları beklenir (Leithwood & Jantzi, 2006).

Ekonomist Liderlik: Okul müdürü, okulun hedeflerine uygun olarak ekonomik kaynakların sağlanması, korunması, değerlendirilmesi ve gerektiğinde öncelikler doğrultusunda kullanılması konusunda en yetkili kişidir. Müdürün, okulunun başarısını sağlamak için eğitim ekonomisi, bütçeleme ve kaynak yönetimi gibi konularda bilgi sahibi olması önemlidir (Polat & Esen, 2022).

Öğretimsel Liderlik: Okul müdürü, öğretimsel lider olarak okulun hedeflerine ulaşmak için bir strateji oluşturmalı, okulun vizyon ve misyonunu tanımlamalı ve bu anlayışın okul üyeleriyle paylaşılmasını sağlamalıdır. Müdür, öğretim kalitesini iyileştirmeyi ve başarıyı artırmayı hedefler.

Toplumsal Liderlik: Günümüzde okulların değişen çevresel dinamikleri, okul müdürlerinin toplumsal liderlik becerilerine sahip olmasını zorunlu kılmaktadır. Geçmişten farklı olarak, veliler ve toplum üyeleri okullara ve eğitime daha fazla ilgi göstermekte, okulla ilgili etkinliklere ve görevlere katılım konusunda daha istekli davranmaktadır. Bu durum, okul müdürlerinin yalnızca okul içinde değil, aynı zamanda okul dışındaki alanlarda da liderlik rolü üstlenmesini gerektirmektedir. Okul müdürleri, okulun hedeflerine ulaşabilmesi için toplumun çeşitli ilgi ve ihtiyaçlarına yönelik programlar tasarlamalıdır.

Vizyoner Liderlik: Vizyoner liderler, toplumlarının ve örgütlerinin geleceğini hayal eden ve bu geleceği tasarlayan bireylerdir. Bu liderler, geleceği yenilikçi bir perspektifle değerlendirebilir ve bu perspektifi üstün analiz ve sentez becerileriyle şekillendirebilirler (Hamedoğlu, 2001). Örgüt içerisindeki tutum ve davranışlarıyla vizyoner liderler, çalışanlar üzerinde etkili olur ve onların liderlerini takip etmelerini sağlar.

Etik Liderlik: Etik liderlik, insanların karakter özelliklerine veya önyargılara bakmaksızın, bireysel farklılıklarını ve inançlarını kabul etmeyi ifade eder. Aynı zamanda etik liderlik, etik kararlar alabilme, etik değerleri bir sistemin parçası haline getirme ve bu tür bir sistemi kurma yeteneğidir (Aykanat & Yıldırım, 2012).

Örgütsel Liderlik: Müdürler, okulda çalışan insanların ortak amaçlar doğrultusunda eşgüdümlemesini sağlamalı, öğretmenlerin niteliğinin yükseltilmesine destek vermelidir. Aynı zamanda müdür, öğrencilerin uygun öğrenme ortamlarında çalışmalarına olanak sağlar. Okul müdürü öğretmen, personel, yönetim ve veliler ile birlikte iş birliği içerisinde çalışarak okulun ihtiyaçlarını belirler.

Süper Liderlik: Süper liderlik kuramı, bireylerin kendi kendilerinin lideri olmalarını hedefler. Bu bağlamda süper liderlik, liderliği bireysel bir sorumluluk olarak ele almaktadır. İç yönelimli liderlik özelliği taşıyan süper liderlik, okul yöneticisini pasif konuma koymaktadır. Bu kurama göre, okul yöneticisi öncelikle kendisini yetiştirmeli, sonra öğretmenleri süper lider olarak yetiştirmelidir.

Transformasyonel Liderlik: Dönüşümcü liderlik, bir liderin vizyonunu hayata geçirmek amacıyla, takipçilerini güçlendirme, onlara yetki verme ve bu yetkiyi eyleme dönüştürme becerisidir. Dönüşümcü liderliğin temel bileşenleri ise; vizyon, etkili iletişim, kararlılık, bağlılık, odaklanma, yetkilendirme, güçlendirme ve örgütsel öğrenme fırsatları yaratmaktır (Erçetin, 2000).

Öğrenen Liderlik: Öğrenen liderler, sürekli olarak kendini yenileyen, geliştiren ve kurumdaki örgüt çalışanlarına örnek olan kişilerdir. Okul ortamındaki öğrenmeyi sürekli olarak geliştirme ve yaşam boyu öğrenmeyi amaç edinir. Öğrenen liderler, küreselleşme sürecine uyum sağlar (Senge, 1990).

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada mesleki ve teknik Anadolu lisesi müdürlerinin rollerine yönelik öğretmenlerin algısı belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla, şu alt problemlere yanıt aranmaktadır:

1. Öğretmenlerin algılarına göre meslek lisesi okul yöneticisinin rolleri nelerdir?
2. Öğretmenlerin algılarına göre meslek lisesi müdürünün rolleri neler olmalıdır?

Araştırmanın Sınırlılıkları

Literatürde çok sayıda okul yöneticisi rolleri bulunmakla birlikte, bu araştırmada müdür rolleri; teknolojik liderlik, kültürel liderlik, mentor olarak liderlik, güvenlik uzmanı olarak okul müdürü, denetmen olarak okul müdürü, disiplin figürü olarak okul müdürü, ekonomist olarak okul müdürü ile sınırlandırılmıştır.

Yöntem

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinde olgubilim (fenomenoloji) türünde desenlenmiştir. Araştırmada, nitel araştırma tekniklerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve belge incelemesi gibi yöntemlerle nitel veri toplama süreçlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamlarında gerçekçi ve bütüncül bir şekilde incelenmesini amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır (Yıldırım & Şimşek, 2006).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu mesleki ve teknik Anadolu liselerinde görev yapan 20 öğretmen oluşturmuştur. Bu öğretmenlere yönelik demografik bilgiler Tablo 1’de gösterilmiştir. Tablo 1 öğretmenlerin cinsiyet ve branş dağılımını göstermektedir. Bu dağılım, araştırma kapsamındaki öğretmenlerin çeşitliliği hakkında önemli bilgiler sunmaktadır. Elektrik Teknolojisi öğretmenlerinin en fazla katılım gösteren grup olması, teknik branşların meslek liselerindeki ağırlığını ortaya koymaktadır. Bu durum, çalışma sonuçlarının özellikle teknik branşlardaki öğretmen algılarını yansıttığını göstermektedir. Kadın öğretmenlerin oranının %35 olması ise cinsiyet dağılımında dengesizliği işaret edebilir, bu da meslek liselerindeki öğretmen dağılımına dair daha geniş bir incelemeyi gerektirebilir. Tablo 1’de gösterildiği gibi katılımcıların yarısından fazlası (%65) erkek öğretmendir. %20 ile en fazla görüş bildiren öğretmen ise Elektrik Teknolojisi branşına aittir.

Tablo 1.*Demografik Dağılım*

Cinsiyet	Frekans (f)	Yüzde (%)
Erkek	13	65
Kadın	7	35
Branş		
Elektrik Teknolojisi	4	20
Bilişim Teknolojileri	3	15
Tekstil Teknolojisi	3	15
Elektronik Teknolojisi	2	10
Matematik	1	5
Edebiyat	1	5
İngilizce	1	5
Biyoloji	1	5
Fizik	1	5
Kimya	1	5
Tarih	1	5
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	1	5

Veri Toplama Araçları

Araştırmada verilerin toplanması için yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formunun oluşturulması ve uygulanması aşamalarında iç ve dış geçerliği artırmak için önlemler alınmıştır. Geçerliliği yüksek bir form oluşturmak için, görüşme formunda bulunan sorular hazırlanmadan önce, okul yöneticisi rolleri ve mesleki ve teknik Anadolu liseleri ile ilgili detaylı bir alan yazın taraması yapılmıştır. Araştırmanın amacına uygun oluşturulan görüşme formuna yönelik eğitim yönetimi anabilim dalından 2 öğretim üyesinden uzman görüşü alınmış, gerekli görülen düzeltmeler yapılmıştır. Asıl görüşmeye katılmayan 4 öğretmen ile pilot uygulama yapılmıştır. Pilot uygulama sonrasında gelen dönütler ışığında görüşme formunda düzenlemeler yapılmıştır. Görüşme formunda dört soru yer almaktadır. Son olarak görüşmeler öğretmenlerin gönüllülük esasına göre yapılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma verileri yazılı hale getirilerek incelenmiştir. Verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem, ham verilerin okuyucunun anlayabileceği ve gerektiğinde kullanabileceği bir forma dönüştürülmesini amaçlar. Betimsel çözümlemede, veriler önceden belirlenmiş temalar doğrultusunda sistemli bir şekilde özetlenip yorumlanır ve sonuçlara ulaşılır. Görüşülen veya gözlemlenen kişilerin görüşlerini etkili bir şekilde yansıtmak için doğrudan alıntılara sıkça başvurulur (Yıldırım & Şimşek, 2006). Yazıya aktarılan görüşme kayıtlarında yer alan sorulara verilen yanıtlar, ayrı ayrı sınıflandırılarak tema ve kategoriler oluşturulmuştur.

Bulgular

Bu bölümde meslek lisesinde görev yapan öğretmenlerle görüşme sonuçlarından elde edilen tablolar ile bu tablolara ait bulgulara yer verilmiştir. Bu araştırma kapsamında 20 öğretmenin algısı değerlendirilmiştir. Öğretmenlerin algılarına göre mesleki ve teknik Anadolu lisesi müdürünün rollerine yönelik görüşler Tablo 2’de gösterilmiştir. 18 öğretmen mesleki ve teknik Anadolu lisesi müdürünün öğrencinin akademik başarısını artırmaya; 11 öğretmen iş birliğine; 6 öğretmen misyonu yaymaya; 15 öğretmen adil davranmaya; 13 öğretmen istihdama katkı sağlamaya; 10 öğretmen motivasyonu sağlamaya yönelik rolleri belirtmiştir. Tablo 2, mesleki ve teknik Anadolu lisesi müdürlerinin öğretimsel, toplumsal, vizyoner, etik ve ekonomist liderlik rollerine dair öğretmen algılarını kapsamaktadır. Bu rollerdeki çeşitlilik, müdürlerin çok yönlü görevler üstlenmesini gerektirirken, öğretim liderliği ve adil davranma gibi sorumlulukların daha sık vurgulanması bu alanların öncelikli olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle öğrencinin akademik başarısını artırma, adil davranma ve istihdama katkı sağlama konularının yüksek frekansa sahip olması, öğretmenlerin müdürlerin liderlik rollerini bu temel başlıklar altında değerlendirdiğini ortaya koymaktadır. Bu bulgular, liderlik anlayışının okulun genel başarısına olan katkısını vurgulamaktadır.

Tablo 2.

Öğretmenlerin Algılarına Göre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Müdürünün Roller

Tema	Kategori	Alt Kategori	f
Öğretim Liderliği	Akademik başarı artırmak	Öğrenci başarısını yükseltir.	18
	Ders materyalleri sağlamak	İhtiyaç olan materyalleri hazır hale getirir.	13
	Hayat boyu öğrenmeyi desteklemek	Yaşam boyu öğrenmeyi özendirir.	10
	Değer vermek	Eğitim paydaşlarına, öğrencilere değer verir.	5
	Ödüllendirmek	Başarıyı takdir eder.	5
Toplumsal Liderlik	İş birliği yapmak	Tüm kuruluşlarla etkileşime girer.	11
	Toplumsal ihtiyaçların farkında olmak	Toplumun ihtiyaçlarını gözetir.	8
	İletişim kurmak	Okul çevresi ve velilerle iletişim kurar.	4
Vizyoner Liderlik	Misyonu yaymak	Okulun misyonundan haberdar eder.	6
	Vizyon belirlemek	Okul programlarını vizyon doğrultusunda düzenler.	3
Etik Liderlik	Adil davranmak	Bireyler arasında adil davranır.	15
	Sorumluluk üstlenmek	Sorumluluk üstlenir.	12
	Okul çıkarlarının gözetmek	Makamını okul çıkarları için kullanır.	7
Ekonomist Liderlik	İstihdama katkı sağlamak	Staj ve mezun öğrencilerini firmalara yerleştirir.	13
Eğitimsel Liderlik	Motivasyon sağlamak	Öğretmen ve öğrencileri güdüler.	10

Öğretmenlerin algılarına göre mesleki ve teknik Anadolu lisesi Müdürünün sahip olması gereken rollerine yönelik görüşler Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3.*Öğretmenlerin Algılarına Göre Meslek Lisesi Müdürünün Sahip Olması Gereken Roller*

Tema	Kategori	Alt Kategori	f
Mesleki Liderlik	Bölüm koordinasyonu	Bölmeler arası koordinasyonu sağlamalı	17
	Meslek seçimi	Meslek seçiminde dikkat edilecek hususları bilmeli	15
	Mesleki bilgi	Meslek alanlarına hâkim olmalı	13
	Atölye kültürü	Atölye kültürü oluşturarak öğrencilerin benimsemesini sağlamalı	10
Eğitimsel Liderlik	Kişisel kazançtan uzak	Politik, sosyal, dini, ekonomik alanda kişisel kazanç sağlayıcı davranışlardan kaçınmalı	11
	Dürüstlük, güvenilir, erdem	Yönetici mesleki hayatında dürüst ve güvenilir olmalı,	10
	İnsan haklarına saygılı	İnsan haklarına saygılı olmalı ve hakları korumalı	9
	Devlete itaat eden	Devlete itaat etmeli, yıkıcı eylemlerde bulunmamalı	6
	Moral liderliği	Tartışma ve çatışmalar için daha özgür bir ortam sunmalı	5
Transformasyonel Liderlik	Düşünen-sorgulayan	Yönetici düşünüp sorgulayabilmeli	16
	Karizmatik	Risk alabilmeli	11
	Dönüşüm	Değişime açık olmalı, yönetebilmeli	7
Ekonomist Liderlik	Sanayi iş birliği	Okul sektör iş birliği yapmalı (10); sanayi kurumlarının ihtiyaçlarını bilmeli (9)	19
	Okul bütçesi	Bütçeyi okulun çıkarlarına göre kullanmalı	11
Örgütsel Liderlik	Okul iklimi	Okul iklimini oluşturmalı	8
	Örgütsel motivasyon	Öğretmenlerin ve öğrencilerin motivasyonunu artırmalı	7
	Proje	Okulda projeler yapılmalı	7
Süper Liderlik	Kendine güven	Yönetici kendine güvenmeli	12
	Kendini yetiştirme	Yönetici kendi farkındalığı ile kendini yetiştirmeli	7
Öğrenen Liderlik	Yaşam boyu öğrenme	Yönetici meslek hayatı boyunca yeni bilgiler öğrenmeli, öğretmenlere aktarmalı	8
	Öğrenen örgütler	Okulu öğrenen örgüt haline getirmeli	6
Teknolojik Liderlik	Teknoloji	Teknolojik gelişmelere açık olmalı	6

Tablo 3, öğretmenlerin mesleki ve teknik Anadolu lisesi müdürlerinin sahip olması gereken rollere dair görüşlerini sunmaktadır. Öğretmenler, mesleki ve teknik Anadolu lisesi müdürünün sahip olması gereken rolleri sırasıyla mesleki liderlik, eğitimsel liderlik, transformasyonel liderlik, ekonomist liderlik, örgütsel liderlik, süper liderlik, öğrenen liderlik ve teknolojik liderlik olmak üzere belirtmişlerdir. 19 öğretmen okul-sanayi iş birliği yapmanın önemini vurgularken, 17 öğretmen bölmeler arası koordinasyonu sağlayan bir okul yöneticisinin gerekliliğini belirtmiştir. 5 öğretmen tartışma ve çatışmalar için daha özgür bir ortam sunan okul müdürünü savunurken, 6 öğretmen de okul müdürünün teknolojik gelişmelere açık olması gerektiğini bildirmiştir. En çok vurgulanan mesleki liderlik, müdürlerin bölüm koordinasyonu ve meslek alanlarına hakimiyetine olan ihtiyacı ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra, okul-sanayi iş birliği gibi ekonomist liderlik özellikleri de oldukça önemli

görülmektedir. Teknolojik liderlik ve öğrenen liderlik gibi daha modern liderlik anlayışlarının öğretmenlerce daha az vurgulanması, bu konulara dair farkındalık ve önceliklerin artırılması gerektiğini işaret edebilir. Bu bulgular, müdürlerin çok yönlü liderlik becerileriyle okullarını daha iyi bir seviyeye taşıyabileceğini göstermektedir.

Tartışma ve Sonuç

Araştırmada, mesleki ve teknik Anadolu lisesinde görev yapan öğretmenlerin algılarına göre okul müdürünün rolleri 6 ana başlıkta toplanmıştır. Bu roller, öğretim liderliği, toplumsal liderlik, vizyoner liderlik, etik liderlik, ekonomist liderlik ve eğitimsel liderlik rolüdür. Öğretmenler mesleki ve teknik Anadolu lisesi müdürlerinin öğrenci başarısını artırması gerektiğini ifade etmektedir. Bu bağlamda, okul müdürünün öğretim liderliği rolü davranışlarını kurumunda uygulaması istenmektedir. Öğretmenler mesleki ve teknik Anadolu lisesi müdürlerinin okul için vizyon belirlemesini, vizyoner liderlik rolünü üstlenmesi gerektiğini ifade etmektedir. Okul müdürleri, sadece okulun günlük idari işlerini yönetmekle kalmaz, aynı zamanda öğretim süreçlerinin kalitesini iyileştirmek ve öğrencilerin akademik başarılarını artırmak amacıyla öğretim liderliği rolünü de üstlenirler. Okul müdürlerinin öğretim liderliği, okulun genel eğitim kalitesinin iyileştirilmesinde kritik bir rol oynamaktadır (Day vd. 2008; Leithwood vd., 2004).

Araştırmada, mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde görev yapan öğretmenlerin algılarına göre okul müdürünün sahip olması gereken roller 8 ana başlıkta belirlenmiştir. Bu roller sırasıyla, mesleki liderlik, eğitimsel liderlik, transformasyonel liderlik, ekonomist liderlik, örgütsel liderlik, süper liderlik, öğrenen liderlik ve teknolojik liderlik rolüdür. Öğretmenler, mesleki ve teknik Anadolu lisesi müdürlerinin kurumdaki bölümler arasında koordinasyonu sağlamasını ve bu görevini gerçekleştirirken mesleki liderlik rolü davranışını sergilemesi gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca okul müdürü teknolojik yeniliklere açık olmalı ve teknolojik liderlik rolünü sergilemelidir. Okul müdürlerinin mesleki liderlik rolü, öğretmenlerin pedagojik becerilerinin geliştirilmesi, öğretim uygulamalarının izlenmesi ve okulda güçlü bir profesyonel kültürün oluşturulması gibi faktörleri içerir (Hallinger, 2003). Ayrıca okul müdürleri tarafından sunulan mesleki gelişim fırsatları, öğretmenlerin öğrencilerle etkileşimde daha etkili olmalarını sağlar, bu da öğrencilerin akademik başarılarını artırır (Robinson, 2007).

Mesleki ve teknik Anadolu liselerinin sosyal ve ekonomik faydaları büyüktür. Ekonomik açıdan bakıldığında, bu okullar, iş gücüne katılımı artırarak, ülkelerin ekonomik büyümelerine katkı sağlar. İş gücüne daha nitelikli bireyler katmak, iş gücü verimliliğini artırır ve iş piyasasında nitelikli iş gücü ihtiyacını karşılar. Bu liselerinin sunduğu eğitim, gençlerin istihdam edilebilirliğini artırarak, işsizlik oranlarını düşürmeye yardımcı olabilir (OECD, 2010). Ayrıca mesleki ve teknik Anadolu liselerinin toplumdaki yeri, genellikle akademik okullara kıyasla daha düşük olabilmektedir. Ancak, bu okulların önemi giderek daha fazla anlaşılmaktadır. Türkiye’de özellikle sanayi ve teknoloji alanlarında büyük gelişmeler yaşandıkça, bu liselerin verdiği eğitim de daha fazla değer kazanmıştır. Bu okullar, özellikle

sanayinin ve teknolojinin gereksinim duyduğu nitelikli iş gücünü yetiştirmekte önemli bir rol oynamaktadır (Yıldırım, 2018). Bu önem mesleki ve teknik Anadolu liselerinde görevlendirilecek okul müdürlerinin yeterlilik, beceri ve rollerini göz ardı etmeyecek kadar kritiktir. Bu tür okullarda müdürün rolü diğer okullara göre daha fazla olabilmektedir. Zira burada devreye sektör iş birliği, istihdam, staj, teknoloji geliştirme ve kullanma, akademik başarının yanı sıra mesleki beceriyi geliştirme gibi roller girmektedir. Günümüz iş dünyasında teknolojinin hızla değişmesi ve yeni mesleklerin ortaya çıkması ile meslek liselerinin eğitim programlarının esnek ve yenilikçi olmasını gerektirmekle birlikte bu vizyona sahip okul müdürlerinin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Diğer bir yandan mesleki ve teknik Anadolu lisesi yöneticilerinin mentorluk rolü ile öğrencilerin de seçecekleri bölümlerde daha doğru kararlar verilmesini sağlayabilir. İş gücü piyasasının ihtiyaçlarını analiz eden okul müdürü, bu doğrultuda öğrencilere rehberlik ederse öğrenci ihtiyaç duyulan alanda yetişerek ara eleman ihtiyacını karşılamış olabilir. Nihai olarak mesleki ve teknik Anadolu lisesi müdürlerinin yöneticilik rollerinin sergilenebilmesi için hizmet içi eğitimler düzenlenerek gelişimleri sağlanabilir. Okul müdürlerine yönetici rollerini kazandıracak yüksek lisans ve doktora programlarına teşvik edilebilir ya da yönetim alanında eğitim almak zorunlu hale getirilebilir.

Öneriler

Mesleki ve teknik Anadolu liselerinin etkili bir şekilde yönetilebilmesi için okul yöneticilerinin liderlik kapasitelerinin artırılmasına yönelik çeşitli adımlar atılmalıdır. Yöneticilere mesleki liderlik, teknolojik yeterlilik ve sanayi iş birliği konularında hizmet içi eğitimler sunulabilir. Bu eğitimlerde özellikle öğrenci başarısını artırma, ekonomik kaynak yönetimi ve vizyoner liderlik becerilerine odaklanılmalıdır. Ayrıca, yöneticilerin kariyer gelişimlerini desteklemek için yüksek lisans ve doktora programlarına katılımları teşvik edilmelidir. Etik liderlik farkındalığının artırılması ve stratejik vizyon geliştirme konusunda düzenli eğitim programları planlanabilir. Sanayi ve sektör temsilcileri ile iş birliği projeleri geliştirilerek, yöneticilerin öğrencilerin staj ve istihdam fırsatlarını artırmalarına destek olunmalıdır. Son olarak, yönetici atamalarında liyakat esas alınmalı ve bu okulların ihtiyaçlarına yönelik özel politika düzenlemeleri yapılabilir. Bu adımlar, mesleki ve teknik Anadolu liselerinde hem eğitim kalitesinin hem de öğrenci başarısının artmasına katkı sağlayacaktır.

Yazar Katkıları: Birinci yazarın katkı oranı %60, ikinci yazarın katkı oranı %40'tır.

Etik Beyanı: Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi”nde belirtilen kurallara uyulduğunu ve “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler”e dayalı hiçbir işlem yapmadığımızı beyan ederiz. Aynı zamanda tüm yazarların çalışmaya katkıda bulunduğu, yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışmasının bulunmadığını, tüm etik ihlallerde tüm sorumluluğun makale yazarlarına ait olduğunu beyan ederiz.

Kaynakça

- Açıkalın, A. (2016). *Toplumsal, kurumsal ve teknik yönleriyle okul yöneticiliği*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Aykanat, Z., & Yıldırım, A. (2012). Etik liderlik ve örgütsel adalet ilişkisi: Teorik ve uygulamalı bir araştırma. *Firat University Journal of Social Sciences*, 22(2), 260-274.
- Balyer, A. (2012). Çağdaş okul müdürlerinin değişen rolleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2), 75-93.
- Bursalioglu, Z. (2015). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Day, C., Sammons, P., & Hopkins, D. (2008). The impact of school leadership on student outcomes: A review of the research. *School Leadership & Management*, 28(1), 63-83. <https://doi.org/10.1080/13632430701800060>
- Demirbaş, A., & Kazak, E. (2022). Okul müdürlerinin öğretim liderliği davranışları ile ders denetimleri arasındaki ilişkinin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(34), 395-422.
- Erçetin, Ş. (2000). *Lider sarmalında vizyon*. Nobel Yayın.
- Görgülü, D., Küçükali, R., & Ada, Ş. (2013). Okul yöneticilerinin teknolojik liderlik öz-yeterlilikleri. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama Dergisi*, 3(2), 53-71.
- Hallinger, P. (2003). Leadership and leadership development in schools: A review of the literature. *Educational Administration Quarterly*, 39(2), 202-222. <https://doi.org/10.1177/0013161X03039002002>
- Hamedoğlu, M. A. (2001). Vizyoner yöneticilik (vizyona dayalı yöneticilik). *Yerel Yönetim ve Denetim Dergisi*, 6(6), 1-11.
- Hughes, D. (2011). The role of vocational education in supporting young people's transitions to the labor market. *International Journal of Vocational Education and Training*, 18(3), 7-22.
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayıncılık.
- Leithwood, K., & Jantzi, D. (2006). Transformational school leadership for large-scale reform: Effects on students, teachers, and their classroom practices. *School Effectiveness and School Improvement*, 17, 201-227. <https://doi.org/10.1080/09243450600565829>
- Leithwood, K., Seashore Louis, K., Anderson, S., & Wahlstrom, K. (2004). *How leadership influences student learning*. The Wallace Foundation.
- Newman, A. D., & Rowbottom, R. W. (1968). *Organization analysis*. Heinemann.
- OECD. (2010). *Learning for jobs*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9789264087460-en>
- Polat, S., & Esen, E. (2022). Okulların eğitim finansmanının karanlık yüzü: Okul yöneticilerinin finans kaynağı sağlama sürecine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 5(2), 560-587. <http://doi.org/10.33400/kuje.1146282>
- Resmî Gazete. (2013, 7 Eylül). *Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği (Sayı: 28758)*. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/09/20130907-4.htm>
- Resmî Gazete. (2021, 5 Şubat). *Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Eğitim Kurumlarına Yönetici Seçme ve Görevlendirme Yönetmeliği (Sayı: 31386)*. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/02/20210205-1.htm>
- Robinson, V. M. J. (2007). *School leadership and student outcomes: Identifying what works and why*. ACER Press.
- Senge, P. M. (1990). *The fifth discipline: The art and practice of the learning organization*. Doubleday/Currency.
- Sergiovanni, T. J., & Starratt, R. J. (1988). *Supervision: Human perspectives*. McGraw-Hill.

- Taymaz, H. (2011). *İlköğretim ve ortaöğretim okul müdürleri için okul yönetimi*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Yıldırım, A. (2018). Meslek liselerinin gelişimi ve iş gücü piyasasıyla entegrasyonu: Türkiye örneği. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 12(3), 45-58.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık San. ve Tic. A.Ş.